

До спеціалізованої вченої ради
Д 26.007.05 у Національній академії
внутрішніх справ
м. Київ, пл. Солом'янська, 1

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Спусканюка Артема Юрійовича
«Доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з
проведенням державних закупівель», подану на здобуття наукового
ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.09 -
кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-
розшукова діяльність

Актуальність теми дисертації визначається тим, що на сьогодні в умовах розбудови сучасної держави основним завданням є протидія корупційним проявам. Одним із негативних проявів корупції є сфера державних закупівель, адже корупція в секторі державних закупівель виводить в тінь сотні мільйонів державних коштів, спрямованих до досягнення економічних, соціальних, культурних цілей; руйнує систему державних витрат, внаслідок чого створюється величезний дисбаланс у державному бюджеті, що покривається навантаженням фіскальної політики органів виконавчої влади; ставить Україну у незручне міжнародне становище; значно шкодить залученню до України іноземних інвестицій, що негативно впливає на економічне підґрунтя нашої держави.

Аналіз статистичних даних правоохоронних органів України показує, що існує тенденція до зростання злочинів, учинених у сфері державних закупівель. Виявлення, розслідування та доказування цих злочинів є складним процесом, що передусім пов'язано зі складністю кваліфікації дій злочинців, так як у значній кількості випадків дії злочинців зовні мають вигляд цілком законних угод та операцій, а кваліфікацію злочинів даної категорії можливо дати лише з урахуванням норм законодавства у сфері державних закупівель, а також норм господарського, бюджетного, кримінального та кримінального процесуального законодавства України.

ВРСДЗ НАВС	
Вх. №	82
" 08 "	01
	20 19 р.
кількість аркушів:	
осн. док.	8
додаток	—

Наведене вказує на необхідність нових пошуків збирання та закріплення доказів органом досудового розслідування, прокурором у кримінальних провадженнях про злочини, вчинені у сфері державних закупівель, і здійснення заходів щодо відшкодування збитків, завданих державі.

Дисертація Спусканюка А. Ю. присвячена комплексній розробці проблем доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель, зокрема, обставин, які підлягають доказуванню, а також особливостей збирання доказів та їх використання

Дисертаційне дослідження виконане відповідно до Плану заходів із виконання обов'язків та зобов'язань України, що впливають з її членства в Раді Європи (Указ Президента України від 12 січня 2011 р. № 24/2011), Концепції реформування кримінальної юстиції в Україні (Указ Президента України від 8 квітня 2008 р. № 311/2008), Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки (Указ Президента України 20 травня 2015 р. № 276/2015), Пріоритетних напрямків наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 років, затверджених наказом МВС України від 16 березня 2015 р. № 275, відповідає Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2020 року, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України 7 вересня 2011 р. № 942.

Ступінь достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, зумовлена зібраним емпіричним матеріалом, зокрема, даних офіційної статистики (звітів та узагальнень Верховного Суду України, Європейського суду з прав людини, Генеральної прокуратури України, Національного антикорупційного бюро України (далі – НАБУ), Національної поліції України (далі – НПУ України) за період з 2015 р. по 9 міс. 2018 р., зведених даних анкетування 54 детективів НАБУ, 84 прокурорів антикорупційної прокуратури та територіальних органів Генеральної прокуратури України, 71 слідчого органів досудового розслідування м. Києва, Вінницької, Дніпропетровської, Запорізької, Київської, Кіровоградської, Львівської, Миколаївської, Одеської, Херсонської областей. Використано власний досвід роботи на посаді слідчого у підрозділах органів НПУ України (Міністерства внутрішніх справ України) та детектива НАБУ.

У цілому, достовірність й обґрунтованість наукових положень та висновків, сформульованих у дисертації, забезпечується вдалою і продуманою

структурою наукової розробки, логікою викладення матеріалу, потужним масивом емпіричної та джерельної бази.

Структура дисертації є логічно побудованою та ґрунтується на комплексному підході до вирішення проблем доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертантом, у своїй більшості є переконливими. При їх обґрунтуванні дисертантом використано емпіричні матеріали, а також правові та наукові джерела.

Висновки до розділів та загальні висновки відповідають сутності розглянутих питань і відзначаються чіткістю викладених думок.

Спусканюк А. Ю. вміло поєднавши наукову і практичну діяльність, ґрунтовно проаналізував теоретичний, практичний і законодавчий матеріал, сформулював на цій основі виважені й слушні висновки, які є вагомим внеском у теорію української науки кримінального процесуального права.

Таким чином, сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації мають належний рівень обґрунтованості та достовірності.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що автором розроблено систему теоретичних висновків і практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення процесуальної регламентації та реалізацію доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель. Найбільш значимі на наш погляд положеннями наукової новизни:

визначення послідовності дій слідчого, детектива, прокурора під час досудового розслідування злочинів у сфері державних закупівель, яка повинна складатися з таких етапів: збір орієнтуючої інформації про вчинення кримінального правопорушення; закріплення доказів; проведення експертиз, встановлення додаткових обставин злочину;

розроблення методики проведення моніторингу банківських рахунків як засобу збирання доказів під час розслідування злочинів у сфері державних закупівель із визначенням таких послідовних дій: підготовчі (встановлення банківської установи, через яку здійснюється рух коштів, визначення можливих ризиків розголошення відомостей про отримання правоохоронним органом відомостей щодо руху коштів по конкретному рахунку); організаційно-тактичні (отримання процесуального рішення про проведення; надання ухвали слідчого судді керівнику банківської установи та повідомлення учасників

проведення такої НСРД про відповідальність за розголошення відомостей, які стали їм відомі; безпосередня участь в онлайн режимі ініціатора при її проведенні); додаткові (надання запиту в порядку міжнародного співробітництва; накладення арешту);

визначення порядку використання у доказуванні відомостей, що містяться в електронних інформаційних системах, який полягає у прийнятті процесуального рішення; виявлення та встановлення інформації про проведення державних закупівель; фіксації відомостей про державні закупівлі та суб'єктів, які брали в них участь;

надання авторського поняття доказування стороною обвинувачення у кримінальному провадженні щодо вчинення протиправного діяння, яке пов'язане з проведенням державних закупівель, під яким розуміється процесуальна діяльність органу досудового розслідування, прокурора щодо встановлення обставин, які підлягають доказуванню у даному кримінальному провадженні шляхом швидкого, повного збирання, перевірки та оцінки доказів під час проведення слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій та інших засобів;

удосконалення положення щодо порядку проведення огляду документів і дослідження предметів, документів по процедурі проведення державних закупівель за участю спеціаліста, експерта: визначення вимог, яким повинен відповідати спеціаліст, експерт при огляді предметів, документів (наявність знань, навичок); прийняття рішення про залучення; процесуальне оформлення огляду та додатків до нього (за необхідності проведення відеофіксації такого огляду); допит особи, яка залучалася до огляду;

розкриття порядку залучення спеціаліста та використання у доказуванні результатів аудиторської перевірки, проведеної у кримінальних провадженнях про злочини у сфері державних закупівель: залучення представника аудиторської служби як спеціаліста для проведення перевірок документації фінансово-господарської діяльності; оформлення результатів перевірки;

визначення приводів до початку досудового розслідування злочинів, пов'язаних з проведенням державних закупівель, залежно від джерела надходження інформації про обставини, що можуть свідчити про вчинення такого злочину;

надані пропозиції внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо закріплення процесуальної форми запиту та умови його надання, вилучення комп'ютерної техніки, використання у доказуванні

висновку спеціаліста тощо.

Аналіз наданих в роботі висновків свідчить про неординарність підходів здобувача до вирішення наукової задачі дослідження. Загальною позитивною якістю роботи є її практична спрямованість. Усі теоретичні висновки спрямовані на обґрунтування шляхів удосконалення діяльності слідчих підрозділів щодо доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель.

Повнота викладення основних результатів дисертації в опублікованих наукових працях.

Основні результати дисертаційного дослідження викладено у 13 наукових публікаціях, з яких чотири опубліковано у наукових фахових виданнях України, дві – в наукових виданнях іншої держави, шести тезах наукових повідомлень на науково-практичних конференціях та одних методичних рекомендацій.

Дисертаційне дослідження виконано дисертантом самостійно. Положення й висновки, що викладені в дисертації та складають її наукову новизну, розроблені автором особисто.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені в роботі висновки і пропозиції впроваджені у:

законотворчій діяльності – під час удосконалення положень КПК України, які регламентують питання доказування у кримінальному провадженні, проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій (довідка Інституту законодавства Верховної Ради України 20 вересня 2017 р.);

правозастосовній діяльності – в процесі застосування у практичній діяльності слідчих підрозділів, а також під час проведення занять в системі службової підготовки слідчих (*акт впровадження Головного слідчого управління Національної поліції України від 12 лютого 2018 р.*);

освітньому процесі - при проведенні різних видів навчальних занять зі здобувачами вищої освіти Національної академії внутрішніх справ: «Кримінальний процес», «Управління підрозділами досудового розслідування», «Особливі порядки кримінального провадження» (*акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 15 січня 2018 р.*);

науково-дослідній роботі - для подальшого дослідження питань даної теми (*акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права від 21 вересня 2017 р.*).

Найбільш вагоме практичне значення здобутих результатів, на наш погляд, полягає у їх використанні під час доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель, про що свідчать відповідні акти впровадження.

У розділ 1 «Теоретико-методологічні засади дослідження проблем доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель», який складається з двох підрозділів, дисертант досліджує питання стану наукової розробленості дослідження проблем доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель та предмет доказування цих злочинів. Так, у підрозділі 1.1 ним цілком обґрунтовано аналізуються не лише дисертаційні дослідження з питань, пов'язаних із протидією злочинів у сфері державних закупівель, а інші наукові публікації, в яких торкалися цих питань.

Підрозділ 1.2 присвячений дослідження наукових поглядів поняття доказування, на основі чого дисертант надає власне бачення поняття доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель, а також розкриваються особливості змісту доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель.

У розділі 2 «Обставини, які підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель» дисертант в першу окреслює наукові погляди щодо концепції кримінального процесуального доказування. На основі цього аналізу, Артем Юрійович, виокремлює основні та додаткові обставини, які підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель. При цьому, окрім кримінально-процесуальних норм, автор також детально аналізує кримінальне законодавство.

У розділі 3 «Збирання доказів та їх використання у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель» розкриваються питання підстав та процесуального порядку внесення відомостей про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель, до Єдиного реєстру досудових розслідувань, а також слідчі (розшукові), негласні слідчі (розшукові) дії як засоби збирання доказів та інші засоби збирання доказів по досліджуваним провадженням. Так, з огляду на практичну складову у даному розділі дисертації слушно аналізуються думки практичних працівників та судова практика щодо розгляду проваджень даної категорії.

Досить слушним є також запропоноване у підрозділі 3.2 дослідження унормування порядку надання запитів слідчим, детективом, прокурором у порядку, передбаченому ст. 93 КПК України.

Викладене вище може бути підставою для загальної позитивної оцінки дисертації як самостійного наукового дослідження з актуальної й важливої для науки та практики проблеми.

Позитивно оцінюючи зміст та наукове значення роботи, слід відмітити деякі зауваження та побажання до роботи, а саме:

1. На ст. 4 автореферату автор зазначає, що емпіричну базу дослідження склали у тому числі дані офіційної статистики за період з 2015 року по 9 місяців 2018 року. В той же час, на ст. 1 наводиться статистика лише за 9 місяців 2018 року. Зважаючи на викладене складно зробити висновок щодо тенденції до збільшення чи зменшення кількості вчинених злочинів у досліджуваній сфері, а також оцінити ступінь використання автором порівняльного методу дослідження про який він вказує на ст. 3 автореферату.

2. У підрозділі 2.1 «Основні обставини, які підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель» автор зазначає, що ним обґрунтовано, що подія злочинів, пов'язаних з проведенням державних закупівель, охоплюється безпосередніми складами вчинення зазначеної категорії злочинів, до яких відносяться кримінально-протиправні діяння, закріплені ст. ст. 191, 205, 209, 364, 366, 368, 369-2 КК України.

У той же час поза увагою автора залишено склад злочину, передбаченого ст. 367 КК України (Службова недбалість). Так, непоодинокими є випадки, коли голова комітету з конкурсних торгів надає членам комітету протокол визначення переможця торгів і члени комітету, зважаючи на авторитет голови, зайнятість чи з інших підстав не досліджують безпосередньо документацію подану учасниками торгів на її відповідність документації конкурсних торгів (ДКТ), а лише формально підписують протокол. За таких обставин, у разі виявлення органом досудового розслідування невідповідності документації, яка подавалась учасниками торгів, нормам законодавства, наприклад таких за наявності яких конкурсні торги потрібно було б відмінити тощо, постає питання відповідальності членів комітету з конкурсних торгів. Вважається, що дослідження саме цього питання надало б змогу більш повно дослідити аналізовану автором тему.

3. Вважається, що належному розкриттю питань доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель сприяло б дослідження автором допустимості доказів. Так, автором не проведено аналізу виправдувальних вироків, не розкрито питання щодо можливості віднесення складу злочину, передбаченого ст. 191 КК України до кримінальних проваджень у формі приватного обвинувачення, визначення збитків аудитором при відсутності відповідної методики тощо.

Указані зауваження і побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації та не спростовують основних висновків дисертанта. Автореферат за змістом повністю відповідає дисертації і відображає основні її положення.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертація Спусканюка Артема Юрійовича «Доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель» є завершеною монографічною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що вирішують наукову задачу щодо розробки та обґрунтування положень теоретичного і практичного характеру, що розкривають правову сутність доказування у кримінальних провадженнях про злочини, пов'язані з проведенням державних закупівель, а також вироблення науково-обґрунтованих рекомендацій та пропозицій щодо вдосконалення їх правової регламентації і практики застосування. Робота відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор Спусканюк Артем Юрійович заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Офіційний опонент –
заступник начальника відділу розслідування службових
злочинів управління розслідування корупційних злочинів
Головного слідчого управління
Національної поліції України
кандидат юридичних наук

А.В. Шевчишен